

VLAAMSE OVERHEID
Cultuur, Jeugd, Sport en Media

[2011/206278]

**Ministerieel besluit betreffende de definitieve opname van roerende goederen
in de lijst van het cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap**

Bij besluit van de Vlaamse minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur van 2 december 2011 betreffende de definitieve opname van roerende goederen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap wordt bepaald :

Artikel 1. De volgende roerende goederen worden als definitieve maatregel opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap in hoofdafdeling 1 individuele voorwerpen; afdeling 3, cultuurhistorisch erfgoed :

- 1° a) korte beschrijving : Albrecht Pfister (?), 36-regelige Gutenbergbijbel, vóór 1460, drukwerk, 3 volumes in folio, papier;
- b) motivatie : de 36-regelige Gutenbergbijbel is de tweede bijbel die in Europa werd gedrukt en dus van groot historisch belang als één van de oudste werken met losse letters. Als exponent van deze uitvinding die de toenmalige maatschappij op revolutionaire wijze veranderde, staat de cultuurhistorische waarde ervan buiten kijf. Het hier beschermde exemplaar was een geschenk van de Saksische Augustijnen van Nürnberg aan hun medebroeders in Antwerpen ter gelegenheid van de oprichting van een nieuw klooster in 1514. Deze bijbel is één van de oudste gedrukte werken aanwezig in een Belgische instelling. Het is het enige document in Vlaanderen dat stamt uit de periode van de uitvinding van de boekdrukkunst en met het oorspronkelijke lettermateriaal van Joannes Gutenberg gedrukt is. Bovendien is het één van de mooiste bewaard gebleven exemplaren ter wereld van deze zeldzame Bijbeleditie. Deze Gutenbergbijbel is een unieke bron voor de studie van de geschiedenis van de typografie en andere elementen van het gedrukte boek zoals het papier, de gebruikte inkt, de rubricering en de boekband. De gebruikte afwerking van de gedrukte tekst met getekende initialen, rubricering en pentekening in een periode waarin het gedrukte boek het handschrift nog imiteerde, geeft het boek eveneens op artistiek vlak een bijzondere waarde.
- c) bewaarplaats : Museum Plantin-Moretus/Prentenkabinet, Antwerpen;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 2° a) korte beschrijving : Laurentius (scriptor), diverse miniaturisten, Wenceslasbijbel of Bijbel van Konrad Vechta, 1402 - 1403, handschrift op perkament, 2 volumes van elk 49 X 35 cm, 210 miniaturen;
- b) motivatie : het handschrift is van uitzonderlijke cultuurhistorische en artistieke betekenis voor de Vlaamse Gemeenschap. De miniaturen tonen naast Bijbelse taferelen allerlei voorstellingen van het dagelijkse leven uit de middeleeuwen en zijn daardoor ook vanuit cultuurhistorisch standpunt bijzonder waardevol. Het is een prachtig voorbeeld van de Boheemse miniatuurkunst uit de vroege 15de eeuw en heeft daardoor een uitgelezen ijkfunctie met andere verluchte handschriften uit Vlaanderen. Door een vergelijking van de verschillende miniaturen kan de continue wisselwerking tussen de verschillende stijlen aan de middeleeuwse Europese hoven beter gedocumenteerd worden en kan de hoogstaande Vlaamse miniatuurkunst vergeleken worden met andere productiecentra. Bijzonder aan dit handschrift is niet alleen de rijke verluchting, maar ook het feit dat het nooit werd voltooid. In het tweede deel werden de miniaturen niet meer volledig uitgewerkt en naarmate men meer naar het einde komt ontbreken meer en meer elementen. Dit biedt de mogelijkheid om de techniek van de verschillende kunstenaars beter te documenteren. Dit luxe handschrift is van onschatbare waarde voor de geschiedenis van de miniatuurkunst. Het is in Vlaanderen het enige bewaarde handschrift dat deze artistieke traditie uit Bohemen zo buitengewoon vertegenwoordigt;
- c) bewaarplaats : Museum Plantin-Moretus/ Prentenkabinet, Antwerpen;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;

- 3° a) korte beschrijving : Vergilius Bononiensis, Plan van Antwerpen (Urbs Antverpiae), 1565, gedrukt door Gillis Coppens van Diest, ingekleurde houtsnede op papier, 120 X 265 cm;
- b) motivatie : dit plan van Antwerpen van Vergilius Bononiensis heeft voor de Vlaamse Gemeenschap een belangrijke cultuurhistorische, historische en artistieke betekenis. Het is een uniek zicht op de metropool Antwerpen op het hoogtepunt van haar economische macht in de 16de eeuw en is een visuele getuige van haar toenmalige expansie met de net opgerichte gebouwen en infrastructuur zoals de net voltooide stadomwalling, het stadhuis, de nieuwe beurs, het Hessenhuis en de Nieuwstad met het Hanzehuis. Door de prominente positie van de militaire infrastructuur presenteert de stad zich ook als het meest moderne militaire bolwerk van de Nederlanden. Voor de geschiedenis van de stad in de 16de eeuw is het plan daarom van onschatbaar belang. Ook op artistiek vlak heeft dit plan een bijzondere waarde als monumentale ingekleurde houtsnede. Het is het eerste plan dat Antwerpen in vogelvlucht vanuit het oosten beschouwt. Deze cartografische voorstelling met het accent op de nieuwe indrukwekkende omwalling van het gebastioneerde type symboliseert de macht van de Scheldestad. Als iconografisch document heeft dit plan slechts één tegenhanger in de 16de-eeuwse Nederlanden : het plan van Brugge van Marcus Geeraerts (1562). Op Europees vlak zijn er slechts enkele dergelijke stadsplattegronden bewaard. Tenslotte overtreft het plan van Virgilius Bononiensis alle voorafgaande plattegronden van Antwerpen in accuraatheid en qua afmetingen. Van de twintig gedrukte plannen is dit het enige nog bekende exemplaar;
- c) bewaarplaats : Museum Plantin-Moretus/Prentenkabinet, Antwerpen;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 4° a) korte beschrijving : Gerard Mercator, Kaart van Vlaanderen, 1540. Papier, samengesteld uit negen kopergravures, 96 X 125 cm;
- b) motivatie : Mercators kaart van Vlaanderen van 1540 heeft een grote historische betekenis. Door haar hoge cartografische kwaliteit en merkwaardige nauwkeurigheid is ze bovendien een onmisbare bron voor de topografische kennis van Vlaanderen van het midden van de 16de eeuw. Ook op artistiek vlak hadden Mercators kaarten een grote invloed. Zijn bekwaamheid in kalligrafie, waarover hij eveneens een theoretisch traktaat publiceerde, spreekt immers ook uit de bijzondere mooie uitvoering van de tekstpartijen. De kaart van Vlaanderen van Mercator is een uniek exemplaar op wereldvlak. Het is tevens de enige van Mercators wereldberoemde wandkaarten die in Vlaanderen bewaard is;
- c) bewaarplaats : Museum Plantin-Moretus/Prentenkabinet, Antwerpen;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 5° a) korte beschrijving : Adriaen Coenen, Walvisboek, 1585. Boek (papier), handschrift, 124 folio's, oblong, 33 x 44 cm;
- b) motivatie : het Walvisboek van Adriaen Coenen is niet alleen in Vlaanderen maar zelfs wereldwijd vrijwel een unicum. Slechts twee andere handschriften van Coenen zijn bekend. Het werk heeft ook een schakelfunctie : het documenteert de overgang van de renaissancebiologie (grotendeels gebaseerd op klassieke auteurs) naar de barokke wetenschap, beoefend door liefhebbers die vooral op hun eigen waarneming voortgaan. Coenen combineert daarbij eigen waarnemingen met straffe zeemansverhalen, die hij kritisch evalueert. Die waarnemingen hebben een wetenschappelijke ijkwaarde : ze schetsen een beeld van het ecosysteem in de Noordzee aan het einde van de zestiende eeuw, toen er nog regelmatig scholen walvissen voorbijtrokken. De aandoenlijke, soms naïeve maar steeds gedetailleerde stijl geeft het werk ook een artistieke waarde. Aan elk detail werd bijzondere aandacht besteed, zelfs de tekstblokken werden zorgvuldig ingekaderd;
- c) Bewaarplaats : Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, Antwerpen;
- d) eigendomssituatie : privébezit;
- 6° a) korte beschrijving : Franciscus van Weert, Leuven (kopiist) (toegeschreven aan), Libellus oratorium of Manuale pietatis van Marcus Cruyt. ca. 1524, verlucht handschrift op perkament;

- b) motivatie : dit gebedenboekje is zeer goed gedocumenteerd waardoor het een belangrijke kunsthistorische waarde bezit. Het werk werd gemaakt in opdracht van Marcus Cruyt, de 27e abt van de Sint-Bernardusabdij te Hemiksem. De kopiist geldt als één van de bekendste uit zijn tijd. Door de exacte datering verkrijgt dit kleinood een bijzondere ijkwaarde.
Het wordt als één van de meest rijkelijk verluchte exemplaren van de Gents-Brugse stijl beschouwd. Het heeft een zeer grote esthetische waarde.
Het duidelijk zichtbare ontluiken van het renaissance gedachtegoed verleent het gebedenboekje een aanzienlijke schakelwaarde.
In de voorstellingen met rijke Bernardusiconografie, typisch voor de late middeleeuwen, is de renaissance toch al vrij nadrukkelijk aanwezig in het architecturale decor en in de voorstelling van de opdrachtgever. De opmerkelijke rijkdom van verluchtingen wijkt sterk af van het middeleeuwse soberheidsideaal binnen de cisterciënzerorde. De sobere privédevotie heeft plaats gemaakt voor de statussymboliek van de renaissance eigenaars. De verluchting, toegeschreven aan een Antwerps meester wordt in verband gebracht met Joos van Cleve en de vroege Antwerpse Mariëristen. Het gebedenboek is eveneens illustratief voor het historische gegeven dat vanaf het midden van de 15de eeuw in onze streken sommige cisterciënzer oversten zich in navolging van prinsen en edellieden ontpopten tot ware bibliofielen. Weinig van deze topwerken bleven bewaard in Vlaanderen.
Deze cumulatieve verzameling van waarden maakt dat dit gebedenboek ontegensprekelijk zeldzaam is en onmisbaar is voor het collectieve geheugen;
- c) eigendomssituatie : privébezit;
- 7° a) korte beschrijving : Cassiodorus, Expositio Psalmorum.
Handschrift op perkament, ca. 975;
- b) motivatie : dit handschrift is uiterst zeldzaam door zijn hoge ouderdom. Het is het enige deel van dit werk dat in Vlaanderen terug te vinden is, het tweede deel bevindt zich in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel en het derde deel in het British Museum te Londen.
Het handschrift heeft een bijzondere waarde voor het collectieve geheugen. Het behoorde oorspronkelijk tot de belangrijke abdij van Stavelot, die onder de Franse bezetting opgeheven werd. Aangezien deze abdij één van de bloeiende intellectuele en artistieke centra was van de Ottoonse renaissance en het handschrift typische stijlkenmerken van de Maaslandse scriptoria uit die tijd vertoont, kunnen we het een interessante schakelfunctie toeschrijven;
- c) eigendomssituatie : privébezit;
- 8° a) korte beschrijving : Pieter Werrecoren (drukker), Der sielen troost.
Drukwerk, papier, 1478;
- b) motivatie : dit is een uiterst zeldzaam werkje, het is namelijk het enige volledig bewaarde exemplaar van het enige bekende werk van de drukker Pieter Werrecoren, de enige drukker in Zeeland.
Dankzij dit werk weten we dat er in een klein Zeelands gehucht als Sint-Maartensdijk reeds een drukker actief was in de 15de eeuw. In dit opzicht heeft de incunabel een bijzondere waarde voor het collectieve geheugen. Daarenboven bezit deze incunabel een belangrijke schakelfunctie, omdat het boek heel aanschouwelijk voorstelt hoe amateuristisch de eerste drukkers met de nieuwe technieken omgingen. De drukker verontschuldigt zich in het openhartige colofon voor de bescheiden kwaliteit van zijn eerste drukwerkje. Het toont ons hoe moeilijk het boekdrukken onder de knie te krijgen was;
- c) eigendomssituatie : privébezit;
- 9° a) korte beschrijving : Carel Vosmaer, Londinias.
Drukwerk op perkament, 263 x 210 mm, 34 p.
Uitgave : 's-Gravenhage, M. Nijhoff, 1873;
- b) motivatie : dit boek bevat een verhaal in hexameters van een reis naar Londen, ondernomen door de auteur, de uitgever M. Nijhoff en twee andere vrienden-boekenliefhebbers. De Haagse uitgever Martinus Nijhoff drukte, naast de gewone oplage, twee exemplaren op perkament voor zijn reisgenoten Alphonse Willems, Brussels graecus en Elzevierbibliograaf, en G.A. van Trigst, Brussels antiquaar. Willems' zoon Jacques (de bibliofiel "Generaal Willems") liet zijn vaders exemplaar passend binden door de Belgische meesterbinder Charles de Samblanx; enkel dit laatste exemplaar is vandaag nog bekend.
Deze uitgave van Londinias is een uniek stuk qua boekdrukkunst omdat het om het enig bewaarde bijzondere exemplaar gaat van een boeiende en typisch 19de-eeuwse literaire spelerei van bibliofiele aard. Het drukken van enkele exemplaren op ander, luxeuzer materiaal dan de doorsnee oplage is te vergelijken met de activiteiten van een private press. Het uitzonderlijke niveau van tekst, druk en boekband maakt dit exemplaar tot een hoogtepunt van Nederlands(talig)e bibliofilie;
- c) eigendomssituatie : privébezit;

- 10° a) korte beschrijving : convoluut bestaande uit 5 incunabelen uit dezelfde periode en waarvan 4 gedrukt door of met medewerking van Dirk Martens, alles in één band, die niet meer de oorspronkelijke is, handgeschreven inhoudstafel, 210x140x35 mm. 1473 - 1474;
- b) motivatie : het convoluut heeft een belangrijke cultuurhistorische waarde, omdat het enerzijds de oudst gedateerde en anderzijds mogelijk ook de oudste druk uit de Zuidelijke Nederlanden bevat. Van de oudst gedateerde druk uit de Zuidelijke Nederlanden, nl. de editie van het werk van Dionysius van Rijkel uit 1473 bestaan slechts twee exemplaren in België; het tweede (zelfstandige) exemplaar wordt bewaard in de Koninklijke Bibliotheek van Brussel, maar is onvolledig. De drukken vervat in dit convoluut zijn zeer zeldzaam. Bovendien bevat het convoluut volledige en totaal ongeschonden drukken. De drukken vertonen na zovele eeuwen een opvallende frisheid zowel wat de drukletter betreft als de met de hand aangebrachte rubriceringen, initialen, paragraaftekens en titels. Men krijgt als het ware de indruk in een handschrift te bladeren; in deze periode is de grens tussen manuscript en incunabel nog zeer vaag. De verschillende provenances van het convoluut zijn goed gedocumenteerd. De oudste eigenaar was het Rooklooster te Oudergem;
- c) eigendomssituatie : privébezit;
- 11° a) korte beschrijving : zeven registers uit de archiefreeks stadsrekeningen, ingebonden in de periode 1385 - 1446 en waarin literaire fragmenten die voor het grootste deel uit de 14e eeuw stammen, zijn opgenomen. AA Stadsrekeningen, Serie I, nrs. 3 - 9 (7 registers). Elk register ca. 40 x 30 cm, ca. 5 cm dik;
- b) motivatie : de Mechelse literaire fragmenten als geheel hebben een grote cultuurhistorische betekenis voor de Vlaamse gemeenschap. Ze bieden immers een zicht op de dynamiek in het literaire en intellectuele leven in een Vlaamse stad in de (vooral) veertiende en vijftiende eeuw. De wijze waarop de fragmenten als afvalstof in de omslagen zijn gerecycleerd laat zien hoe in het verleden met erfgoed werd omgegaan. Zo beschouwd is het evident dat ook de archeologische betekenis groot is. Onder de Mechelse literaire fragmenten heeft met name de boekrol van ca. 1325 voor de Vlaamse gemeenschap een immense cultuurhistorische waarde. De hierop overgeleverde tekst is een specimen van een genre waarvan zelfs de specialisten niet konden bevroeden dat zoiets in het Middelnederlands mogelijk was. De verregaande dubbelzinnigheid en het spel met de (on)mogelijkheden van interpretatie zijn uniek in de Middelnederlandse literatuur en dwingen onderzoekers het beeld van dichters en publiek uit die periode te herzien. Ook de hedendaagse literatuur kan verrijkt worden met deze tekst zoals ook blijkt uit de passie waarmee reeds aan vertalingen en omwerkingen wordt gewerkt. Verder bevinden zich onder de fragmenten vaak teksten / tekstdelen die tot hertoe slechts partieel of via veel jongere fragmenten overgeleverd waren. Jonathas & Rosafiëre, bijvoorbeeld, is een Vlaamse roman uit de veertiende eeuw waarvan tot nu toe enkel fragmenten bekend waren van ca. 1480 of later. De ontdekte Mechelse fragmenten zijn veel ouder en bevatten verhaalelementen die tot nu toe onbekend waren. De interpretatie van de roman moet worden herzien en dat zal een levendige wetenschappelijke discussie op gang brengen. De historische waarde van de fragmenten schuilt enerzijds in de historische verwijzingen in de literaire teksten - zoals de politieke allusies in de boekrol - maar zeker ook in de vele afgedankte archivalische documenten die samen met de literaire fragmenten in de omslagen werden verwerkt. Een analyse van deze documenten kan pas op gang komen zodra de fragmenten zijn vrij gelegd en gerestaureerd;
- c) bewaarplaats : Stadsarchief, Mechelen;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 12° a) korte beschrijving : Martijn Van Torhout e.a., Enaamse Codex
33 losse perkamenten vellen van ca. 27 cm lang op 21 cm breed, uit een band die oorspronkelijk minstens 257 bladen telde. De bladen bevatten fragmenten van 12 verschillende dichtwerken (gekopieerd in het laatste kwart van de 13de eeuw) en werden omstreeks 1530 versneden en als schutbladen gebruikt voor boekbanden van registers;

- b) motivatie : voordat de Enaamse codex versneden werd, was het een vrij uitgebreid compendium van religieuze rijmteksten in het Nederlands. In de huidige gefragmenteerde vorm is het handschrift een unicum in de Nederlandse literatuurgeschiedenis, daar van veel fragmenten helemaal geen andere kopieën of geen kopieën uit deze periode bekend zijn.
170 jaar na zijn ontdekking konden de literatuurhistorici nog niet alle raadsels rond de codex ontrafelen. Martijn van Torhout is zeker de auteur van het traktaat Vander biechten, maar is hij ook de auteur van de andere teksten? Was Martijn van Torhout een Enaamse monnik? Wat was de functie van een Middelnederlandse rijmbundel binnen een benedictijnerabdij?
Het handschrift werd gekopieerd aan het einde van de 13de eeuw. Diverse teksten uit de bundel werden in dezelfde periode ook geredigeerd. Het heiligenleven van de heilige Agatha is volgens de tekst zelf gedicht in het jaar 1286 in de abdij van Ename en dat van Maria Egyptiana in dezelfde abdij in 1290. De heilige Werner werd op 19 april 1287 in het Duitse Rijk vermoord. Omdat in diverse teksten vermeld wordt dat zij ontstonden in de Sint-Salvatorsabdij te Ename en deze teksten bovendien teruggevonden zijn in een codex behorende aan deze abdij en daterend uit dezelfde periode, wordt door sommige literatuurhistorici aangenomen dat de hele codex ontstaan is in deze abdij. De aard van de codex is evenwel atypisch voor een benedictijnerabdij;
- c) bewaarplaats : Stadsarchief, Oudenaarde;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 13° a) korte beschrijving : Keurenboek van de schepenbank van Oudenaarde.
Register met 52 folio's uit 1338, gefolieerd door een middeleeuwse hand, maar folio's 8 - 23 ontbreken. Latere toevoegingen (tot de 16de eeuw)
24,5 cm x 32,5 cm;
- b) motivatie : dit Oudenaardse Keurenboek is een ongemeen belangrijke bron voor de beeldvorming over het openbare leven in een middeleeuwse Vlaamse stad en bevat informatie over de economie, de handel en de werking van de gilden. We vinden er immers o.m. de keuren van de drapperien uit 1338, de keure der volders uit 1338 en de keure der wevers uit 1359. Prof. dr. Henri Pirenne, de grondlegger van de Gentse historische school en grootvader van de mediëvistiek, wees reeds op de grote betekenis van de Oudenaardse keuren en voornamelijk dan die van de draperie. Deze keuren bevatten sporen van zeer oude gebruiken die erop wijzen dat de lakennijverheid in Oudenaarde al vroeg moet hebben gebloeid. Dit thematische keurenregister is één van de oudste van Vlaanderen en vrij oud in vergelijking met de grote steden. De keuren van de drapperien uit 1338 zijn bovendien te beschouwen als een afschrift van oudere, thans verloren, originelen;
- c) bewaarplaats : Stadsarchief, Oudenaarde;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 14° a) korte beschrijving : Joos Lambrecht, Trionfo della fede o di Christo.
Houtsnedefries bestaande uit 10 platen.
Gent, 1543;
- b) motivatie : de diverse kunsthistorici zijn het erover eens dat de ontwerptekening voor de houtsnede tussen 1508 en 1516 door Titiaan vervaardigd is. Er bestaat evenwel discussie over het antwoord op de vraag of de (gegraveerde) houtblokken gebruikt door Joos Lambrecht uit Gent rechtstreeks gemaakt zijn van deze ontwerptekeningen, dan wel of deze eer de houtblokken gebruikt door Gregorio de' Gregoriis uit Venetië toevalt.
De meeste kunsthistorici menen evenwel dat Joost Lambrecht over de houtblokken beschikte die het best de artistieke intenties van Titiaan vertolkten. In 1543 verzorgde deze Gentse drukker de oudste ons bekende editie van deze houtblokken. Het hier voorgestelde exemplaar is bovendien het enige volledige bewaarde exemplaar van deze editie.
De hier besproken houtsnede heeft bijgevolg een bijzondere waarde voor het collectieve geheugen, daar het één van de weinige voorbeelden is van bewaarde wandfriezen. Het stuk bezit tevens een schakelfunctie en ijkwaarde, omdat het een getuige is van de verspreiding van Italiaanse houtsnijkunst in de Zuidelijke Nederlanden. Het gaat hierbij niet in de eerste plaats om de invloed van het lijnenspel op de lokale artistieke productie, maar echt om de handel in (gegraveerde) houtblokken. Het werk bezit ten slotte ook een bijzondere artistieke waarde, omdat via het levendige lijnenspel de artistieke genialiteit van Titiaan weergegeven wordt;
- c) bewaarplaats : Universiteitsbibliotheek, Gent;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit;
- 15° a) korte beschrijving : Pieter Coecke van Aalst, Dië inventie der colommen met haren coronementen ende maten ... Virtuuo ende andere diuersche optcorste vergadert.
Antwerpen, 1539.
Papier, 157 x 110 x 9 mm;

- b) motivatie : het boek is een samenvatting in het Nederlands van het werk van Vitruvius en is aldus het eerste boek over architectuur dat in de Zuidelijke Nederlanden verscheen. Het exemplaar dat in de Gentse universiteitsbibliotheek bewaard wordt, is het enige bekende exemplaar ter wereld. In 1539 publiceerde Pieter Coecke van Aelst deze Nederlandse samenvatting van "De architectura" van Vitruvius met de bedoeling om een praktische handleiding te verschaffen aan vaklui die geïnteresseerd waren in architectuur (architecten zelf, naast beeldhouwers, schilders enz.) Aan zijn vertaling/samenvatting voegde Pieter Coecke van Aelst illustraties toe, die hij zelf getekend had. Uit deze vertaling/samenvatting blijkt dat Pieter Coecke van Aelst een zeer belezende man was. Nadat hij deze samenvatting van Vitruvius gepubliceerd had, verzorgde Pieter Coecke van Aelst ook vertalingen in het Nederlands, Duits en Frans van een deel van het werk van Sebastiano Serlio, de Italiaanse vertaler van Vitruvius. Door deze verschillende publicaties kunnen we stellen dat de rol van Pieter Coecke van Aelst cruciaal was bij de verspreiding van Vitruvius' tekst in de Zuidelijke Nederlanden. Het kleine boekje heeft een bijzondere waarde voor het collectieve geheugen omdat dit het eerste werk is in het Nederlands over de "antieke" architectuur. In zijn vertaling/samenvatting geeft Pieter Coecke van Aelst regelmatig zijn eigen visie weer, zodat het werk ons ook een inkijk geeft in de manier waarop de nieuwe stijl ontvangen is in de Zuidelijke Nederlanden. Als eerste getuige van de introductie van de "antieke" bouwkunst binnen onze contreien in onze landstaal heeft het werk een grote schakelfunctie;
- c) bewaarplaats : Universiteitsbibliotheek, Gent;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit.

Art. 2. De volgende verzameling van roerende goederen wordt als definitieve maatregel opgenomen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap in hoofdafdeling 2, verzamelingen; afdeling 3, cultuurhistorisch erfgoed :

- a) korte beschrijving : de middeleeuwse poortersboeken van Oudenaarde en Pamele (13de tot 16de eeuw)
Perkament, papier en leder.
De collectie bevat twee omslagen en 5 registers als vermeld in de bijlage die bij dit besluit is gevoegd;
- b) motivatie : deze uitzonderlijk goed bewaarde poortersboeken bevatten de registratie van de poorters van de stad. Enkel deze poorters werden volledig beschermd door de rechten en privileges verbonden aan de stad. Het oudste poortersboek van Oudenaarde bevat inschrijvingen die teruggaan tot 1276. In het oudst bewaarde poortersboek van Pamele zijn de vroegste inschrijvingen van 1319. Dit is uniek voor Vlaanderen (Gent en Brugge hebben bijvoorbeeld pas poortersboeken vanaf de 15de eeuw, Geraardsbergen vanaf 1396 en Kortrijk vanaf 1398). De poortersboeken van Oudenaarde verschaffen vanaf het einde van de dertiende eeuw, dus een eeuw vroeger dan andere steden, een inzicht in de ontwikkeling van een stad. De onderzoekers vinden er immers gegevens om de bevolkingsstromen of migratie te analyseren en het ritme van de bevolkingsgroei vast te leggen voor een periode die voor de andere steden niet of nauwelijks gedocumenteerd is. Op deze wijze hebben de genoemde poortersboeken een ijkwaarde. Ze bieden bovendien een inzicht in het functioneren van een kleine Vlaamse stad, waarbij de rol van buitenpoorters, die op het omringende platteland woonden, in verhouding veel groter was dan in de grote steden, zoals Gent en Brugge;
- c) bewaarplaats : Stadsarchief, Oudenaarde;
- d) eigendomssituatie : overheidsbezit.

Bijlage. Lijst met goederen die behoren tot de verzameling middeleeuwse poortersboeken van Oudenaarde en Pamele (13de tot 16de eeuw).

De volgende goederen behoren tot de verzameling middeleeuwse poortersboeken van Oudenaarde en Pamele (13de tot 16de eeuw), vermeld in artikel 2 :

- 1° oud archief Oudenaarde, nr. 903. Poortelij, nr. 2 Naamlijst van de poorters van Pamele, 1291;
- 2° oud archief Oudenaarde, nr. 903. Poortelij, nr. 3 Naamlijst van de poorters van Pamele, 1301 - 1306;
- 3° oud archief Oudenaarde, nr. 903. Registers, nr. 1. Register 1159/154 : Groot Poortersboek Oudenaarde, 1288 - 1550;
- 4° oud archief Oudenaarde, nr. 889. Pamele, Poortelij, nr. 17. Register van de erfachtige poorters, 1319-1529;
- 5° oud archief Oudenaarde, nr. 889. Pamele, Poortelij, nr. 42. Register van poorters, van verzitte, 1319-1593;
- 6° oud archief Oudenaarde, nr. 889. Pamele, Poortelij, nr. 66. Register van de poorters van verzitte, 1469 - 1593;
- 7° oud archief Oudenaarde, nr. 889 Pamele, Poortelij, nr. 67. Poortersboek, 1319 - 1590.

Gezien om gevoegd te worden bij het ministerieel besluit van 2 december 2011 tot definitieve opname van roerende goederen in de lijst van het roerend cultureel erfgoed van de Vlaamse Gemeenschap.

Tegen dit besluit kan door elke belanghebbende met een aangetekende brief een vordering tot schorsing en/of beroep tot nietigverklaring worden ingediend bij de Raad van State binnen de 60 dagen na kennisgeving van deze beslissing.